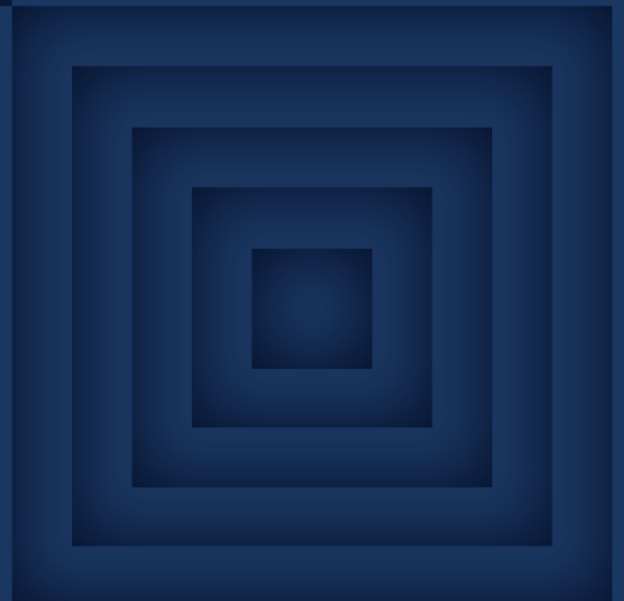
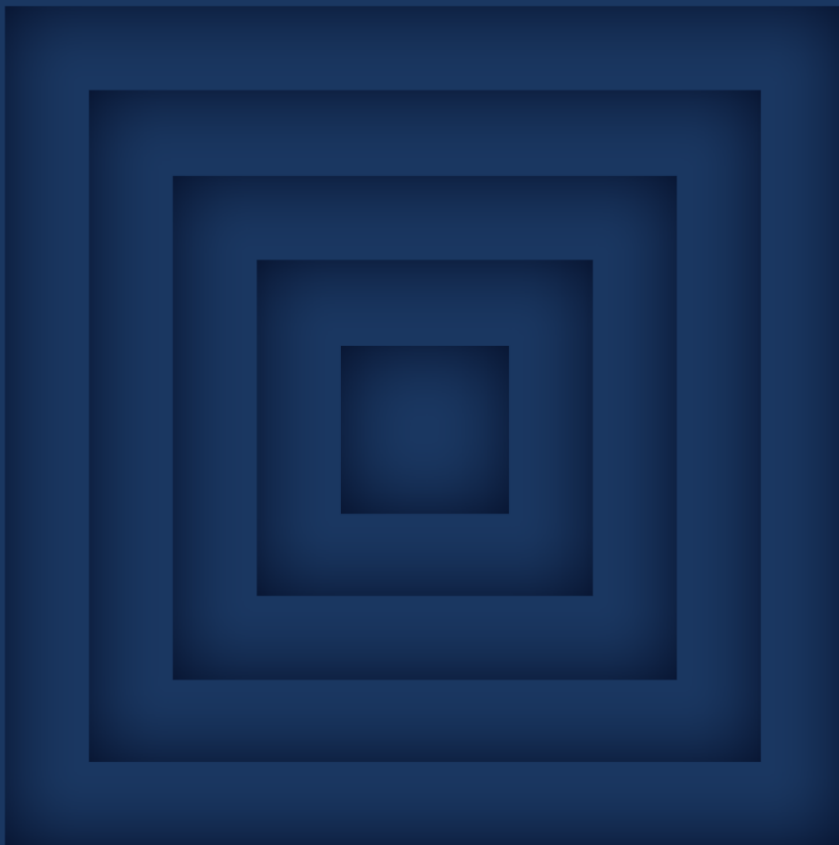

The Hague Centre
for Strategic Studies

Overheid geeft onvoldoende invulling aan haar kerntaak veiligheid

Pieter van Vollenhoven en Lodewijk Gunther Moor
April 2023

Beschouwing

Vroeger – lang geleden – was de veiligheid altijd een taak en een verantwoordelijkheid van de burgers zelf. In de praktijk leidde dat echter veelal tot het recht van de sterkste. Toen de staat aan kracht begon te winnen, verschoof het onderwerp veiligheid dan ook geleidelijk naar de overheid.

Vanaf de industrialisatie, rond 1750, werd het onderwerp veiligheid gezien als een ‘exclusieve’ kerntaak van de overheid. Deze kerntaak van de overheid bestond enerzijds uit het geweldsmonopolie dat inhoud kreeg via defensie en politieorganisaties. Anderzijds werd aan deze kerntaak voor veiligheid inhoud gegeven via vele wettelijke veiligheidsregels, waarop overheidstoezicht werd gehouden.

Deze ‘intensieve’ en ‘kostbare’ taak van de overheid ging zich zowel nationaal als internationaal wijzigen in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw. Zowel op het terrein van de burgers, alsmede op het terrein van ondernemingen en organisaties werd het onderwerp veiligheid steeds meer gezien als een ‘gedeelde’ verantwoordelijkheid. Eenieder – burgers, ondernemingen of organisaties – werd steeds meer geacht om zijn of haar eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid te nemen. Géén betutting meer door de overheid, maar ‘de overheid op afstand’, zo luidde het devies. ‘Laat de veiligheid aan de sectoren zelf over!

Deze gedeelde verantwoordelijkheid is logisch, omdat de overheid *alleen* natuurlijk nooit de veiligheid van de samenleving kan waarmaken en/of garanderen. Maar het onderwerp veiligheid is en blijft wel een kerntaak van de overheid, hetgeen ook nog eens uitdrukkelijk werd onderschreven door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Kortom, van de overheid mag en moet je op het gebied van veiligheid kunnen verwachten dat zij als een zéér kritische waakhond én veiligheidsregisseur optreedt. En dat zij de vinger aan de pols houdt of de gemaakte wettelijke afspraken ‘werkbaar’ zijn en worden nageleefd.

Dat geldt vanzelfsprekend ook voor de veiligheidsregels die door de sectoren zelf zijn opgesteld. Er moet immers sprake zijn van een balans van verantwoordelijkheden.

In deze notitie blijkt dat je grote vraagtekens kunt plaatsen bij de wijze waarop de overheid inhoud geeft aan deze kerntaak. De noodzaak van de komst van ‘onafhankelijk toezicht’ wordt hiermee nogmaals onderschreven om zo de samenleving tijdig te kunnen waarschuwen als de uitvoering van deze kerntaak door de overheid in het gedrang is.

De eigen verantwoordelijkheid van ondernemingen en organisaties

Bij ondernemingen en organisaties leidde het nemen van eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid tot de komst van nieuwe sectorale veiligheidsregels die door de betrokken organisaties, soms ook in overleg met de betrokken departementen, werden opgesteld. Deze sectorale veiligheidsregels functioneerden naast de bestaande wettelijke regels en onttrokken zich aan het toezicht van de overheid, omdat het géén wettelijke regels waren.

Soms werd er óók op het overheidstoezicht bezuinigd onder het motto: 'wij laten de veiligheid nu toch aan de sectoren zelf over en géén betutteling meer door de overheid!'

Zo was bijvoorbeeld bij de brand in het cellencomplex op Schiphol-Oost in 2005, waarbij 11 gedetineerden om het leven kwamen, sprake van een sectorale brandbeveiligingsrichtlijn met betrekking tot de brandbestrijding en brandpreventie. Deze sectorale richtlijn was opgesteld door zes departementen, de Vereniging Nederlandse Gemeenten, het Verbond van Verzekeraars en de Brandweerfederatie.

Naar het oordeel van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, die met het onderzoek naar de oorzaak van deze brand was belast, moest deze richtlijn vanzelfsprekend ook in het veiligheidsmanagement (het risicomangement) worden opgenomen, tenzij ervan wordt afgeweken op grond van argumenten. Echter, de toenmalige minister van Justitie Piet Hein Donner antwoordde: 'U schetst een nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling, waarbij aan betrokken partijen een bredere verantwoordelijkheid wordt toegekend dan geldt op grond van de vigerende wet- en regelgeving'.¹

Kortom, zelfs de minister van Justitie was hier van mening dat in het tijdperk van de zelfregulering – waarin gesteld werd 'laat de veiligheid aan de professionaliteit van de sectoren zelf over' – het niet noodzakelijk is om je te houden aan deze sectorale veiligheidsregels, omdat deze regels géén wettelijke, verbindende voorschriften zijn. Met deze uitspraak moet men zich toch bij het onderwerp zelfregulering afvragen wat de consequenties daarvan zijn voor de veiligheid in onze maatschappij.

Gelukkig deelde zijn opvolger Ernst Hirsch Ballin deze opvatting niet. In zijn brief aan de Tweede Kamer van 18 oktober 2006 stond onder andere: 'Dat het vanzelfsprekend is dat overheidsdiensten zich aan de regelgeving moeten houden. Het kabinet deelt de opvatting van de Onderzoeksraad dat hierbij ook voor de uitvoeringspraktijk opgestelde richtlijnen relevant zijn.' Helaas is deze juiste en belangrijke mening nooit verder gekomen dan deze brief.

Opvallend was bij dit onderzoek dat de betrokken overheidsinstanties op diverse punten ook niet de geldende wet- en regelgeving inzake de brandveiligheid hebben gevolgd. Zo moest bijvoorbeeld volgens het Bouwbesluit – een wettelijk voorschrift – een brandcompartiment maximaal 500 m² zijn en bij zo'n omvang over twee vluchtdeuren beschikken. Deze

¹ Definitief standpunt van het kabinet n.a.v. het eindrapport 'Brand cellencomplex Schiphol-Oost' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid, september 2006

wet geldt óók voor tijdelijke cellencomplexen! De oppervlakte van het brandcompartiment bedroeg hier echter 850 m² en beschikte ook maar over één vluchtdeur naar één ander compartiment.

De generale conclusie van de Onderzoeksraad was dan ook dat de veiligheid – hier de brandveiligheid – veel te weinig aandacht heeft gehad. Het zich niet houden aan de wet- en regelgeving, noch aan de normen en richtlijnen van de sector zelf, vond de Raad een teleurstellende conclusie. Deze conclusie is des te meer teleurstellend te noemen, daar het waarborgen van de veiligheid van burgers een onomstreden kerntaak van de overheid is.

Noch de interne organisaties, noch de instanties die toezicht hadden moeten houden op de wet- en regelgeving hebben voldoende of liever gezegd niet als correctiemechanisme gefunctioneerd.

Hierbij dient men zich eveneens te realiseren dat vele onafhankelijke onderzoeken ons hebben geleerd dat een dergelijke gang van zaken ‘geenszins’ tot de uitzonderingen behoort!

Bij het onderwerp veiligheid is altijd sprake van risicomanagement, waarbij er discussies zijn over hoe vaak deze risico’s zich voordoen. En deze discussies eindigen vaak met de vraag: ‘als wij dit allemaal moeten gaan betalen, dan prijzen wij ons zelf toch de markt uit?’ In deze discussies delft het onderwerp veiligheid heel gemakkelijk het onderspit. Ook bij de parlementaire enquête aardgaswinning Groningen was één van de conclusies: ‘geld dominant bij besluiten gaswinning’. Om deze reden is de komst van onafhankelijk toezicht voor de samenleving noodzakelijk om te helpen bewerkstelligen dat de gemaakte afspraken en de regels worden nageleefd.

Het onafhankelijk toezicht (zie de notitie ‘Onafhankelijk toezicht’ - HCSS, 23 november 2021) moet de overheid en de samenleving tijdig kunnen waarschuwen over hoe het met het onderwerp veiligheid in de praktijk is gesteld. In principe is het natuurlijk hoogst merkwaardig dat alle sectorale veiligheidsregels die essentieel kunnen zijn voor de veiligheid, zonder enige reden overboord kunnen worden gezet, omdat het géén wettelijke voorschriften zijn. Vervolgens werd er in vele gevallen ook nog eens op het toezicht bezuinigd, waardoor deze overheidstaak aan betekenis verder afnam.

Bij een dergelijke gang van zaken kan men grote vraagtekens plaatsen bij de invulling van de kerntaak door de overheid. Tevens hebben onafhankelijke onderzoeken ons geleerd dat er bij een ernstige gebeurtenis en/of een misstand nooit sprake was van een donderslag bij heldere hemel. Kortom, alles was op de werkvloer volledig bekend, maar de waarheid en kritiek werden niet gewaardeerd. Als je in ogenschouw neemt dat het bewerkstelligen van onafhankelijk onderzoeken 22 jaar in beslag heeft genomen en het bewerkstelligen van onafhankelijk toezicht eveneens al jaren voortduurt, dan kan men zich op dit gebied sterk afvragen of de kerntaak veiligheid door de overheid wel serieus wordt genomen.

De eigen verantwoordelijkheid van burgers

Zoals reeds opgemerkt, was de veiligheid vroeger altijd een verantwoordelijkheid van de burgers zelf en vanaf de industrialisatie werd het onderwerp veiligheid een 'exclusieve' kerntaak van de overheid. In dit licht gezien, is het dan ook best uitzonderlijk te noemen dat de overheid reeds in 1886 de wetsbepaling Noodweer heeft ingevoerd, waarin de burger zichzelf mocht verdedigen, wanneer hij of zij onrechtmatig werd aangevallen. Een artikel dat immers een rechtmatige inbreuk is op het geweldsmonopolie van de overheid.

Later, in 1921, werd daar zelfs nog het artikel Burgerarrest aan toegevoegd. Een artikel waarin de wet een burger de uitdrukkelijke bevoegdheid geeft om – als hij of zij getuige is van een strafbaar feit dat op heterdaad is gepleegd – de verdachte aan te houden.

Deze rechtmatige inbreuken op het geweldsmonopolie van de overheid vragen vanzelfsprekend om een zorgvuldige begeleiding van de overheid om de burgers bij een beroep op deze artikelen niet in verlegenheid te brengen. Er moet geen wanverhouding gaan bestaan tussen het strafbaar feit dat wordt gepleegd en het geweld dat wordt gebruikt om de verdachte aan te houden. Op dit terrein zijn later de rechters gaan inzien dat de dreiging die van onveiligheid uitgaat, niet in alle gevallen door de overheid werd onderkend. In een overzichtsarrest van 22 maart 2016 geeft de Hoge Raad uitdrukkelijk die ruimere grenzen weer'.² Dat je bedreigd wordt, er alleen voorstaat en de komst van de politie onzeker is (omdat je niet in de gelegenheid was om die te informeren), werd voor de Hoge Raad steeds vaker reden en argument om de vroeger streng gehandhaafde vereisten voor noodweer te versoepelen.

Nu kent noodweer ook een vorm waarbij de grenzen van een noodzakelijke verdediging zijn geschonden, maar de verwijtbaarheid achterwege blijft. Dit staat bekend als Noodweerexces en is uitgewerkt in Artikel 42. Wetboek van Strafrecht. Maar van regie op dit gebied door de overheid was eigenlijk nauwelijks sprake. Het is wonderlijk dat rechters pas laat soepeler zijn geworden bij het interpreteren van de noodweervereisten. Ondanks de heldere taal van artikel 41 van het Wetboek van Strafrecht lijkt de aanvankelijke terughoudendheid om noodweer te honoreren vooral te zijn ingegeven door de vrees voor eigenrichting.

Thans wordt eerder geaccepteerd dat iemand een preventieve klap geeft, omdat hij ervan uit kan gaan dat als hij dat niet zou doen hij zelf klappen zou krijgen. En ook een vlucht wordt niet altijd meer noodzakelijk gevonden. Maar het blijft wel steeds van de omstandigheden afhangen of de rechter zoiets wel of niet toestaat. Een vrijbrief is er niet.

Dat noodweer aanvankelijk zeer beperkt werd uitgelegd, duidt op de geringe regie van de overheid op dit terrein. Thans wordt door toedoen van de Hoge Raad aan die eigen verantwoordelijkheid van burgers in dit opzicht meer ruimte gegeven.

² In dit overzichtsarrest geeft de Hoge Raad aan dat in de praktijk noodweer en noodweerexces soms aanleiding blijken te geven tot moeilijkheden. De Hoge Raad geeft in dit arrest een samenvattend overzicht van mogelijke aandachtspunten bij de beoordeling van een beroep op noodweer en noodweerexces (HR 22 maart 2016, ECLI:NL:HR:2016:456).

Burgerarrest

Sinds 1921 geeft de wet ook uitdrukkelijk de bevoegdheid aan ‘eenieder’ die getuige is van een strafbaar feit dat op heterdaad wordt gepleegd om de verdachte aan te houden (Artikel 53 Wetboek van Strafvordering). Dat wil zeggen, ervoor zorgen dat de verdachte ter plaatse blijft staan om hem zo snel mogelijk aan de politie over te dragen. Daarbij mag zo nodig ‘gepast geweld’ worden gebruikt. Zo’n verdachte mag bijvoorbeeld worden vastgepakt wanneer hij of zij weg wil lopen. En als hij of zij zich wil losrukken, mag dat worden voorkomen. Maar er mag niet worden geslagen, tenzij uit zelfverdediging. Dit is wederom het noodweerbeginself.

Het burgerarrest ligt natuurlijk zeer voor de hand als een burger zich bevindt in een noodweersituatie, bijvoorbeeld bij een inbraak. Allereerst ligt hier het accent op het “verweer”, maar vervolgens kan ook de wil aanwezig zijn om de dader vast te houden – te arresteren – en aan de politie over te dragen. Het burgerarrest past zeker in dit tijdperk, waarin eenieder wordt geacht om zijn of haar eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid te nemen, maar geenszins in het tijdperk, waarin de veiligheid uitsluitend werd gezien als een kerntaak van de overheid alleen.

Het is zéér spijtig en een gebrek aan regie, dat de positieve ontwikkelingen op het gebied van het noodweer niet hebben plaatsgevonden bij het burgerarrest. Een burgerarrest spreekt immers aan als je geacht wordt om je eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid te nemen. Een burger die het burgerarrest toepast is overigens wel gebaat bij een goede verstandhouding met en een snelle aanwezigheid van de politie. Een goede verstandhouding is wenselijk, omdat de politie je dan kent en je daardoor beter kan vertrouwen.

Een snelle aanwezigheid is van belang omdat een burger doorgaans niet is uitgerust om een dader lang in bedwang te kunnen houden. Ook dient men zich hierbij te realiseren dat daders over steek- en/of vuurwapens kunnen beschikken. Dat laatste betekent eigenlijk dat het aanbeveling verdient burgers op te leiden ‘hoe’ te handelen bij een burgerarrest.

Strafuitsluitingsgrond voor politie, maar ook voor burgers

Bij het verrichten van burgerarrest lijkt het verstandig om naast de aanhoudingsbevoegdheid van burgers ook een expliciete strafuitsluitingsgrond aan burgers toe te kennen. Met name op het moment dat geweld dient te worden gebruikt om die bevoegdheid te kunnen uitoefenen. Burgermoed verdient immers niet alleen maatschappelijke waardering maar ook een solide juridische dekking.

Het introduceren van een strafuitsluitingsgrond kent verschillende voordelen. Zo maakt het allereerst dat burgers niet ontmoedigd worden om in te grijpen op het moment dat een ander hulp nodig heeft. Het signaal wordt immers afgegeven dat burgers juridische dekking hebben van de zijde van de Staat. Dit is van groot belang.

Doorgaans grijpen burgers weinig in op het moment dat anderen zich in noodsituaties bevinden. De consequenties van het ingrijpen kunnen – zowel voor de politie als voor een burger – immers zeer nadelig van aard zijn. Een strafuitsluitingsgrond kan voor een burger een geruststelling vormen.

Ook voor politieagenten is geweldaanwending conform de geweldsinstructies ingevoerd als separate strafuitsluitingsgrond. Per 1 juli 2022 hebben politieagenten te maken met nieuwe wetgeving op het gebied van geweldsaanwending. Aan Artikel 42 Sr is nu een tweede lid toegevoegd, waarin een expliciete strafuitsluitingsgrond is opgenomen voor politieagenten die in de rechtmatige uitoefening van hun taak en in overeenstemming met de geweldsinstructie geweld gebruiken. Door de stelselherziening is er meer duidelijkheid over wat politieagenten kunnen en mogen.

Met deze strafuitsluitingsgrond heeft de wetgever aan willen geven dat de politie een bijzondere taak en bevoegdheid heeft in de samenleving. In de Memorie van Toelichting staat:

‘De opsporingsambtenaar die in de uitoefening van zijn functie geweld gebruikt, kan met zijn handelen de delictsomschrijving van een geweldsdelict als mishandeling of doodslag vervullen. Gevolg hiervan is dat hij als verdachte in het strafrecht kan worden aangemerkt. De opsporingsambtenaar is echter niet alleen bevoegd om geweld te gebruiken in de uitoefening van zijn maatschappelijke taak, maar in voorkomende gevallen wordt dit ook van hem verwacht. Dit betekent dat de opsporingsambtenaar zich in een kwetsbare positie bevindt. (...)

Wanneer vervolgens een (strafrechtelijk) onderzoek naar hem wordt ingesteld, is dat ingrijpend, biedt het veel onzekerheid en wordt dit door de betrokken opsporingsambtenaar als belastend ervaren omdat geweldgebruik inherent is aan zijn functie. (...) De opsporingsambtenaar mag immers, anders dan zij aan wie geen geweldsbevoegdheid toekomt, geweld toepassen in de uitoefening van zijn functie en van hem wordt verwacht dat hij dit ook daadwerkelijk doet wanneer de noodzaak hiertoe bestaat.’

De situatie waarin een burger een arrest verricht is vergelijkbaar met een politieagent die een arrest verricht. Met dien verstande dat een burger vanzelfsprekend over veel minder ervaring beschikt op dit gebied. Dit neemt niet weg dat als de overheid burgers in staat stelt met burgerarrest rechtmatig in te grijpen een strafuitsluitingsgrond, vergelijkbaar met die van de politie, van strafrecht voor hen zéér te rechtvaardigen is.

Ook is het eigenlijk heel vreemd dat de overheid de instrumenten ‘buurtwachten en vrijwillige politie’ nooit heeft gezien als zéér geschikt voor burgers om daarmee inhoud te kunnen geven aan hun eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid. In deze organisaties zouden ook de bestaande artikelen noodweer en burgerarrest uitstekend van pas kunnen komen.

Het geweldsmonopolie

Het geweldsmonopolie wordt altijd gezien als kerntaak van de overheid en aan deze taak wordt uitvoering gegeven door defensie en de politieorganisaties.

Defensie

Inmiddels is het geen geheim meer dat ons land jaren heeft bezuinigd op defensie-uitgaven. De NAVO heeft ons land regelmatig gewezen op de forse tekortkomingen. De noodzaak van een krachtige krijgsmacht werd lange tijd niet meer gezien.

Sinds de val van de Berlijnse muur ging Nederland op de defensie bezuinigen; tussen 1989 en 1994 werd zo'n 5 miljard bezuinigd. Vele eenheden werd opgeheven, kazernes werden gesloten en 10.000 banen verdwenen.

Het dreigingsbeeld veranderde in 2001 na de aanslagen op 11 september in de Verenigde Staten. Helaas werd in 2010 wederom bezuinigd op defensie om de begroting in ons land op orde te krijgen. Nederland ging van 1024 Leopard-tanks naar nul, omdat tanks géén nut meer zouden hebben. Ook werd er bezuinigd op de productie van munitie en Orion-patrouille vliegtuigen, alsmede werden meerdere marineschepen geschrapt.

In 2012 waarschuwt de Adviesraad Internationale Vraagstukken uitdrukkelijk voor deze gang van zaken met zijn rapport "Krijgsmacht in de knel". De grondwettelijke taak van de krijgsmacht en de verdragsrechtelijke verplichtingen van Nederland komen – volgens de Adviesraad – ter discussie te staan.

Ondanks deze waarschuwing wordt er verder met 400 miljoen bezuinigd. In 2014 stelt de NAVO de 2 % norm, omdat ons land niet het enige land is dat bezuinigt op de krijgsmacht. Alle NAVO-landen moeten hun budget naar (minimaal) 2 % van het bruto binnenlands product (BNP) verhogen. Nederland haalt dat percentage bij lange na niet.

Met de Russische inval in Oekraïne wordt voor het eerst weer de noodzaak voor een sterke krijgsmacht gezien. Maar uit een NAVO-rapport (2019-2022) valt te lezen dat nog niet aan de gevraagde paraatheidseisen kan worden voldaan door personele onderbezetting en onvoldoende uitrusting, lage reservevoorraden en geringe voorraden cruciale munitie.

Kortom, bij defensie kan men grote vraagtekens plaatsen of de overheid inhoud heeft gegeven aan haar kerntaak voor veiligheid.

De politieorganisatie

De Nederlandse politie kende van oudsher altijd twee taken en twee gezagsdragers. De taak handhaving van de openbare orde en hulpverlening met als gezagsdrager de burgemeester en de taak opsporing met als gezagsdrager de officier van justitie. Eveneens was voor de politieorganisatie altijd het uitgangspunt dat het gebiedsgebonden werken essentieel is voor een goed functionerende politie.

Na de Tweede Wereldoorlog was er over deze twee taken nooit discussie; wel over de organisatiestructuur van de politie. Op grond van vele nationale en internationale ontwikkelingen kwam de organisatiestructuur van de Nederlandse politie meer ter discussie te staan.

In 1945 werd gestart met de Rijkspolitie en met – uiteindelijk – 148 autonome gemeentelijke politiekorpsen. In 1993 kwam er verandering in deze versnippering van de vele autonome korpsen en werd besloten tot de komst van 25 autonome regionale politiekorpsen en de komst van een landelijke politiedienst.

Gelet op de toenemende criminaliteit en terreurdreigingen en om redenen van efficiëntie, besloot Nederland te komen tot één nationale politieorganisatie, hetgeen werd vastgelegd in het regeerakkoord van 2010.

De financiering van de politie was voor de komst van de nationale politie altijd verdeeld over twee departementen. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken financierde de gemeentelijke én regionale politiekorpsen en het Ministerie van Justitie financierde de rijkspolitie en de landelijke politiediensten. De nationale politie werd ondergebracht bij één departement, het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Zeker was er sprake van kritiek en vele bedenkingen. De nationale politie zou te bureaucratisch worden en haar verbinding met de samenleving verliezen.

Het gebiedsgebonden werken door de politie wordt nog immer beschouwd als een onmisbaar fundament voor de politieorganisatie. Maar in werkelijkheid valt, ondanks alle gedane beloftes hieromtrent bij de komst van de nationale politie, waar te nemen dat de verbinding tussen politie en samenleving volledig op de tocht is komen te staan.

Nederland kent momenteel 32 grote gemeenten die elk beschikken over één of meer eigen basisteams. De 319 middelgrote en kleinere gemeenten worden nu bediend door basisteams, waarbij 2 tot 6 gemeenten gezamenlijk worden bediend door één basisteam.

Door het veelvuldig moeten onttrekken van politiepersoneel aan de basisteams voor opschaling en landelijke activiteiten en prioriteiten, alsmede door een substantieel tekort aan medewerkers, wordt de politie zeker in de middelgrote en kleinere gemeenten maar ook in de grote gemeenten op straat en in de wijk onzichtbaar en daarmee wordt de kloof met de burgers vergroot.

Door de centrale aansturing is ook bij de middelgrote en de kleinere gemeenten de macht over de politie aan de burgemeesters onttrokken. Eveneens werd gesteld dat de nationale politie veel zuiniger zou zijn dan de oude structuren in het verleden. Om deze voorspelling waar te maken, werd er bijvoorbeeld fors bezuinigd op de bestaande politiebureaus, waardoor de fysieke zichtbaarheid fors is afgenomen. Inmiddels is het contact tussen burgers en politie gedaald van 31 % in 2013 naar iets boven de 19 % in 2021. Van de 400 bureaus in 2014 mogen er in 2025 nog maar 167 open zijn. De wijkagenten kunnen in veel gemeenten hun taken niet waarmaken, omdat zij veelvuldig elders worden ingezet. Kortom, als de veiligheid een kerntaak van de overheid is, dan zie je dat beloftes bij de komst van de nationale politie geenszins worden waargemaakt.

Bij de middelgrote en de kleinere gemeenten bepaalt niet de burgemeester – de gezagsdrager – de inzet van de politie, maar de politie geeft aan welke inzet nog mogelijk is.

Een nationale politie zou voor de taak opsporing op het eerste gezicht van grote betekenis kunnen zijn. Gelet echter op het gegeven dat het inhoud geven aan deze taken zich volledig onttrekt aan ons zicht, is het moeilijk om te kunnen beoordelen of aan deze taak door de nationale politie veel efficiënter inhoud kan worden gegeven.

Kortom, ook bij het reilen en zeilen van de nationale politie kun je grote vraagtekens plaatsen of de overheid aan haar kerntaak voor veiligheid naar behoren inhoud heeft gegeven en de vele beloftes heeft waargemaakt.

Conclusie

Veiligheid is en blijft een kerntaak van de overheid, hetgeen ook nog eens duidelijk wordt onderschreven door het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Maar als men in deze notitie zo terugblijkt op de wijze waarop de overheid aan deze kerntaak inhoud heeft gegeven, zowel bij defensie, de nationale politie, alsmede ten aanzien van ondernemingen, organisaties en bij burgers, dan gebiedt de eerlijkheid dat de overheid aan haar kerntaak geenszins naar behoren inhoud heeft gegeven.

De noodzaak van de komst van 'onafhankelijk toezicht' komt hiermee nogmaals pregnant naar voren. Alleen onafhankelijk toezicht kan de samenleving immers tijdig waarschuwen als de overheid in haar kerntaak te kort schiet.

21 april 2023

Prof. mr. Pieter van Vollenhoven
Senior advisor The Hague Centre for Strategic Studies
Oud-voorzitter Onderzoeksraad voor Veiligheid

Drs. Lodewijk Gunther Moor
Oud-directeur Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie

Met steun van het Fonds Slachtofferhulp